

Asia: HE 149/2025

Hallituksen esitys lastensuojelulain muuttamisesta

Lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Esitys lastensuojelulain muuttamisesta on laaja, ja siihen sisältyy monia tulkinnanvaraisia kohtia. Voimakkain jännite syntyy yhtäältä juridisten näkökohtien ja toisaalta lasten ja nuorten mielenterveyteen liittyvien näkökohtien välille. Milloin lakipykälien kirjaimellinen tulkinta estää lapsen järkevää hoitamista?

Lastensuojelun tehtävä lasten ja nuorten mielenterveyden kannalta

Lastensuojelun tehtävänä on saada lapselle tai nuorelle aikaisempaa paremmat edellytykset turvallisten ja mahdollisimman pysyvien ihmissuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen. Jos tähän tavoitteeseen päästään tukemalla vanhempia ja muita perheenjäseniä, voidaan olla tyytyväisiä. Muussa tapauksessa lapsi on sijoitettava kodin ulkopuolelle. Tarkoitus on siis tarjota sijoitetulle lapselle mahdollisuus luoda riittävän hyviä kiintymyssuhteita sijoituspaikan aikuisiin. Tämä edellyttää sitä, että sijoituspaikka pysyy samana. Valitettavasti tähän tavoitteeseen ei päästä läheskään aina. Seurauksena on pahimmillaan lapsen siirteleminen sijoituspaikasta toiseen, jolloin menetetään mahdollisuus kiintymyssuhteiden luomiseen.

Sijoitettu lapsi ja nuori kokeilee miltei säännönmukaisesti sijoituspaikan rajoja ja aikuisten kestäkykyä käyttäytymällä aluksi aggressiivisesti ja impulsiivisesti kunnes toteaa, että hänen vaikeaa käytöstään kestitään eikä häntä hylätä. Varsinkin perhehoidossa sääntely on ollut epäselvää, mistä lapset ja nuoret ovat olleet erittäin tietoisia. He ovat tiedustelleet, että perhekodin aikuiset eivät voi tutkia heidän tavaroitaan eivätkä ottaa haltuun älypuhelin tai päihteitä. Niinpä on voinut syntyä tilanne, jossa nuoren sijoittamisen tärkeä syy on ollut päihteiden käyttö, mutta hän on voinut käydä pillerikauppaa perhekodissa ollessaan ja tuoda alkoholia sinne tullessaan.

Lakiesityksen täsmennykset rajojen asettamisen ja rajoitustoimenpiteiden selkiyttämiseksi ovat tervetulleita. Kun mahdolliset ja luvalliset toimenpiteet ovat kaikkien osapuolten tiedossa, se vähentää tarvetta rajojen kokeilemiseen. Perhehoitajat voivat ottaa lapselta tai nuorelta haitallisia tai vaarallisia aineita tai esineitä. Tämä täsmennys on merkittävä parannus aikaisempaan ja vähentää turhia konflikteja.

Hatkassa olevien lasten ja nuorten palauttaminen sijoituspaikkaan

Sijoituspaikasta luvatta poistuneet lapset ja nuoret joutuvat oloihin, joissa heidän turvallisuutensa ja terveytensä ovat vaarassa. Lakimuutoksessa täsmennetään ja terävöitetään toimenpiteitä, jotka jouduttavat lapsen tai nuoren löytämistä ja palauttamista sijoituspaikkaan. Muutokset ovat perusteltuja ja tervetulleita. En tosin ymmärrä, miksi perhekodin vanhempi tai työntekijä ei voi tehdä virka-apupyyntöä poliisille ilman lapsen hoidosta vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun toimivaltaisen sosiaalitoimen viranhaltijan valtuutusta.

Uusi kuntouttava suljettu laitospalvelu

On olemassa lukumäärältään pieni mutta useita viranomaistahoja suuresti kuormittava vaikeasti oireilevien lasten ja nuorten joukko, joiden tarpeisiin mikään nykyinen hoito- tai kuntoutusmuoto ei pysty vastaamaan. Näitä nuoria siirrellään sijoituspaikasta toiseen, mutta kaikissa nostetaan lopulta kädet pystyyn. Siksi tällaisen suljetun laitospalvelun luominen ja kehittäminen on perusteltua ja tervetullutta. On sanomattakin selvää, että henkilöstön koulutukselle ja osaamiselle on asetettava korkeat vaatimukset. Lasten- ja nuorisopsykiatrin osaaminen on välttämätöntä.

Mitä tulee alle kaksitoistavuotiaiden lasten sijoittamiseen tällaiseen laitokseen, toimenpiteen on oltava erittäin hyvin perusteltu. Osaan kuitenkin kuvitella, että on olemassa poikkeustapauksia eli siis alle 12-vuotiaita, jotka voivat hyötyä tällaisesta sijoituksesta.

Lastensuojelun ja lasten/nuorisopsykiatrin välisestä yhteistyöstä

Olen työskennellyt sekä lastenpsykiatriassa että lastensuojelussa. On toistaiseksi ollut harvinaista kohdata tilanne, jossa nämä kaksi sektoria todella toimivat saumattomassa yhteistyössä toinen toistaan tukien. Jopa terminologia ja kielenkäyttö saattavat poiketa toisistaan niin, että syntyy ”semanttista melua”.

On ensiarvoisen tärkeää kartoittaa kokemuksia niistä kokeiluista (HEHKU Helsingissä jne.) joissa yhteistyö sujuu ja tutkia, mitkä seikat hyvään tulokseen vaikuttavat. Tätä tietämystä voidaan sitten siirtää muualle Suomeen.

Sama koskee niitä vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitopaikkoja, joissa selvittää vähäisillä rajoitustoimenpiteillä kuten esimerkiksi kiinnipitämisellä. Eräs tällainen paikka on Niuvanniemen sairaalan NEVA-osasto. Siellä on eristyshuone ja lepositeet, joita on tarvittu äärimmäisen harvoin. Kuitenkin yksikköön tulee nuoria, joiden kanssa ei ole pärjätty missään. Mitä siellä on osattu tehdä oikein? Tunnen myös lastensuojelulaitoksia, joissa rajoituksia käytetään minimaalisen vähän, ja sekä nuoret että heidän hoitajansa voivat hyvin. Mitkä seikat selittävät tätä?

Helsingissä 12.3.2026

Jari Sinkkonen

LT, lastenpsykiatrin dosentti

Majavatie 14 A 2, 00800 Helsinki

jari.sinkkonen@gmail.com

LIITE: Suomen Kuvalehti julkaisi tämän liitteenä olevan tekstin 18.9.2025.